

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН ЯК КОМПОНЕНТ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Л.А. Куликова, Т.В. Тарасенко

викладачі кафедри англійської філології та методики викладання англійської мови,
Мелітопольський державний педагогічний університет
ім. Богдана Хмельницького, Україна

Анотація: У даній статті розглядається важливість соціокультурної компетентності на заняттях з іноземної мови, успішне формування якої можливе при використанні лінгвокраїнознавчого підходу.

Ключові слова: соціокультурна компетентність, іншомовна комунікативна компетентність, лінгвокраїнознавчий підхід.

Abstract: This article examines the importance of socio-cultural competence at foreign language lessons, the successful formation of which is possible using a linguistic and ethnographic approach.

Key words: socio-cultural competence, foreign language communicative competence, linguistic and ethnographic approach.

Нове соціальне замовлення суспільства навчати іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації та формувати особистість, готову до міжнаціонального спілкування, знайшла своє відображення в культурній політиці Ради Європи і в концепціях міжкультурного, соціокультурного навчання іноземним мовам. Практика спілкування з іноземцями показала, що знання іноземної мови не виключає нерозуміння, тому що потрібні також знання особливостей культури і практичні навички в міжкультурному спілкуванні.

Відомо, що викладання іноземної мови не може бути повноцінним і всеосяжним без звернення до культури країни, мова якої вивчається. Означення з реаліями (предметами і

явищами, властивими певному пласту культури) в рамках навчального процесу з кінця IX століття стоїть в одному ряду по важливості з навчанням усного мовлення. За словами науковця Н.А. Саланович [6, с.18], поєднання вивчення мови з країнознавством створює безцінну мотивацію студентів до навчання, а також дозволяє вирішити всі завдання сучасного навчання в навчальних закладах. Студенти дізнаються про культуру, історію та традиції певної країни, використовуючи на заняттях мовні засоби в процесі комунікації.

Крім того, як диктує державний освітній стандарт, формування позитивного ставлення студентів до культури людей, які розмовляють іншою мовою, і до самої мови стає однією з

цілей навчання іноземних мов. У обов'язковий мінімум змісту освітніх програм зараз включені соціокультурні знання і вміння – відомості про країну досліджуваної мови, духовні цінності і культурні традиції, особливості національного менталітету [2].

Формування соціокультурних знань і вмінь означає:

- розширення обсягу лінгвокраїнознавчих і країнознавчих знань за рахунок нової тематики і проблематики мовного спілкування з урахуванням специфіки обраного профілю;
- поглиблення знань про країну або країни досліджуваної мови, їх науку і культуру, історичні і сучасні реалії, громадських діячів, місце цих країн у світовому співтоваристві, світовій культурі, взаємовідносинах з власною країною;
- збільшення обсягу лінгвістичних і культурознавчих знань, навичок і умінь, пов'язаних з адекватним використанням мовних засобів і правил мовної і немовної поведінки відповідно до норм, прийнятих в країні мови, що вивчається [2].

Таким чином, соціокультурна компетентність відіграє одну з найважливіших ролей в сучасній освіті. Даний вид компетентності має на увазі подолання ксенофобії та існуючих стереотипів, а також виховання толерантності до представників іншої мови та інших культур. На заняттях з іноземної мови соціокультурна компетентність формується шляхом знайомства студентів з

національно-культурною специфікою мовної поведінки і з реаліями країн: країнознавчі знання, звичаї, правила, норми, ритуали, соціальні умовності і стереотипи. Соціокультурна компетентність передбачає наявність знань про те, що мова може бути засобом передачі культурного досвіду країни, відображенням історичних змін. Під таким видом компетентності мається на увазі також знання норм мовної поведінки в залежності від комунікативної ситуації, вміння виявити національно-марковану лексику в текстах різних стилів і розуміти їх значення.

Відповідно до словника методичних термінів, соціокультурна компетентність – це сукупність знань про країну досліджуваної мови, національно-культурні особливості соціальної і мовної поведінки носіїв мови і здатність користуватися такими знаннями в процесі спілкування, дотримуючись звичаїв, правил поведінки, норм етикету, соціальних умов і стереотипів поведінки носіїв мови. Соціокультурна компетентність входить до складу комунікативної компетентності і є її компонентом [1].

Зміст соціокультурної компетентності може бути представлений у вигляді чотирьох складових:

- 1) особистісне ставлення до фактів іншомовної культури;
- 2) соціокультурні знання;
- 3) досвід спілкування (адекватне трактування явищ іншомовної культури, стиль спілкування);
- 4) володіння способами застосування мови (адекватне вживання

національно-маркованої лексики в мові в різних сферах міжкультурного спілкування) [3, с.725].

Само собою зрозуміло, що історичні зміни в країні, особливості культури, відмінності традицій і звичаїв зазвичай виявляються каменем спіткання при спілкуванні людей різних національностей. Особлива складність полягає не просто у відмінності деяких реалій, а в ставленні до них представників різних культур, так як ці предмети і явища живуть і розвиваються в різних світах. За мовною та культурною еквівалентністю лежить понятійна еквівалентність, еквівалентність культурних уявлень. Думка про те, що знання специфіки країни, що вивчається дуже важливо, змусило задуматися про лінгвокраїнознавчий підхід до навчання іноземної мови. Справа в тому, що представлена на заняттях країнознавча інформація активізує пізнавальний інтерес студентів, сприятливо впливає на розвиток їх комунікативних навичок, мотивує на подальше вивчення мови і дозволяє вирішити ряд виховних завдань.

Багато науковців, наряду з М.В. Латухіною стверджують, що всі рівні мови «культурноносні», тобто мають країнознавчий план, тому вивчення культурного компоненту слів є важливою умовою успішного оволодіння іноземною мовою. Той, хто вивчає іноземну мову, буде здатний включитися в інтеграційні процеси, що відбуваються в світі за рахунок збагачення і розвитку свого кругозору за допомогою тієї чи іншої країнознавчої інформації [3, с. 725].

Комунікативна функція мови полягає в забезпеченні міжкультурного спілкування. Але іноді учасники комунікації не здатні зрозуміти один одного, незважаючи на той факт, що використовують одні й ті ж мовні структури. Це пояснюється тим, що засоби мови, які вибирають комуніканти, побудовані на основі різних соціокультурних структур. Досягнення взаєморозуміння в міжкультурному спілкуванні, на думку Т.В. Починок, може бути досягнуто шляхом створення спільного комунікативно-прагматичного простору [5, с.37].

Готовність порівнювати країни і їх історичний розвиток, культурний рівень і особливості людей, що населяють конкретну територію, є одним з ключових моментів соціокультурної компетентності. Необхідним моментом є пояснення студентам, наскільки важливо поважати інші культури, устої, звичаї і проявляти толерантність до представників будь-якої нації. Також вкрай важливо бути гідним представником своєї країни і її культури та виявляти готовність в передбаченні труднощів з боку слухачів. І в той же самий час необхідно поважати товаришів, але не залежати від їх думки. Слід вміти захищати свою точку зору і знайти потрібні аргументи.

На жаль, високий рівень лінгвістичних знань і мовленнєвих вмінь випускника педагогічного вузу не завжди забезпечує готовність до професійно-педагогічної діяльності. Несформованість соціокультурних компонентів приводить до того, що деякі випускни-

ки мають труднощі при обговоренні проблем соціокультурної значимості. Тому слід при професійній підготовці викладачів-предметників в області іноземних мов разом з високим рівнем предметно-галузевої компетентності, тобто знань іноземної мови і методики її викладання, все більше значення надавати підготовці фахівців, які були б компетентними в області країнознавства мови, яку вони вивчають.

Випускники мають знати основні поняття, базову термінологію країнознавства, основні етапи історичного шляху і культурного розвитку країни, особливості становлення її суспільства і зв'язану з ним специфіку розвитку та функціонування мови. Також важливо пам'ятати історичні, фізико-географічні, суспільно-політичні, економічні, соціальні, демографічні, релігійні, етнічні та інші особливості країни. Вирішенню даних задач сприяє використання автентичних текстів і відеороликів, мультимедійних матеріалів, лексикографічних джерел, які сприяли б удосконаленню навичок.

Отже, в результаті розгляду даного питання варто ще раз зазначити, що складно переоцінити формування соціокультурної компетентності на заняттях з іноземної мови. Беручи до уваги той факт, що на сучасному етапі розвитку методики викладання іноземних мов формування соціокультурних знань і умінь є однією з цілей освіти, а також те, що соціокультурна компетентність є компонентом іншо-

мовної комунікативної компетентності, ми можемо сміливо заявити, що не може бути повноцінним оволодіння іноземною мовою без залучення до культури і менталітету країни досліджуваної мови.

Література:

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э.Г. Азимов, А.Н. Щукин. – М.: Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Державний стандарт загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5263917/page:3/>
3. Латухина М.В. Понятие социокультурной компетенции в обучении английскому языку // Молодой ученый. – 2014. – №20. – С. 725-727.
4. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1991. – 222 с.
5. Починок Т.В. Формирование социокультурной компетенции как основы межкультурного общения // Иностранные языки в школе. – 2007. – № 7. – С. 37–40.
6. Саланович Н.А. Обучение чтению аутентичных текстов лингвострановедческого содержания // Иностранные языки в школе. –1999. –№1. – С. 18–20.
7. Сафонова В.В. Проблемы социокультурного образования в языковой педагогике // Культуроведческие аспекты языкового образования. – М.: Еврошкола, 1998. – 63с.
8. Сололова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций. – М.: Просвещение, 2003. – 239 с.
9. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация: учебное пособие / С.Г. Тер-Минасова. – М.: Слово/Slovo, 2000. – 624 с.